

Noen funn av mineraler i Norge 2012-2013

Av Knut Edvard Larsen og Fred Steinar Nordrum

I det følgende gir vi en oppsummering av en del funn av mineraler i Norge, hovedsakelig gjort av mineralsamlere i perioden 2012-2013. Noen funn, blant disse også flere nye mineraler for Norge, er blitt gjort på tidligere innsamlet materiale. Vi har her kun tatt med de funn som vi er blitt gjort kjent med, og listen er derfor helt sikkert ikke komplett. Det antas at det også er gjort funn vi ikke kjenner til. Funnene er listet opp fylkesvis, sortert etter den enkelte kommune.

OPPLAND

Vestre Slidre

Nøsen: Gjennomskinnelige, mørke, grå-brune, opptil 1 cm store heulandittkrystaller på kvartsmatriks. Krystallene opptre i 6-8 cm lange kamliknende, vifteformede aggregater.

Lunner

Skjerpemyr, Grua: Pyromorfitt er identifisert i materiale innsamlet i 1970-årene (H. Folvik, identifisert ved XRD, in prep., artikkel kommer i STEIN). Dette er første gang pyromorfitt er registrert i Norge. Førstegangsfunn i Norge av alamositt fra Skjerpemyr er også rapportert (Folvik 2012). Mineraliet forekommer som små, langstrakte, klare krystaller sammen med kvarts og blyglans.

BUSKERUD

RV 35. Små grupper av kvarts, variant bergkrystall, er blitt funnet i forbindelse med utbedring av veien mellom Hokksund og Vikersund.

Hurum

Grimsrudbukta: Fenakittkrystaller opptil 1 cm i massiv beryll ble funnet i et miarolittisk hulrum i drammensgranitt i en veiskjæring langs Grimsrudveien. *Lauvåsen:* Funn av små, gjennomsiktige kvartskrystaller med svak gulfarve (citrin), opptil ca. 4 cm lange.

Lier

Lierskogen pukkverk: Små, rosa krystaller av apofyllitt på lysegule, romboedriske kalsittkrystaller (opptil 2 cm).

Rosa apofyllittkrystaller på lysegule kalsittkrystaller, bildebredde 7 cm, fra Lierskogen pukkverk. Samling: Bjarne Grav. Foto: Gunnar Jenssen.

Liertoppen: Wollastonitt og klinozoisitt er bestemt fra tidligere innsamlet materiale.

Drammen

Sataskjerpet, Konnerud: Det er blitt gjort funn av wollastonitt. *E-134:* Mikrokrystaller av bavenitt er påvist i tidligere innsamlet materiale.

Øvre Eiker

Bakstevalsåsen, Gunhildrud: Nordenskiöldin og danalitt er påvist fra amazonittpegmatitten (Sunde et al. 2013). Dana-

litt er tidligere bare beskrevet i Norge fra Høgtuva berylliumforekomst i Rana. Nordenskiöldin er tidligere bare kjent i Norge fra to nefelinsyenittpegmatitter på Arøya i Langesundsfjorden.

ØSTFOLD

Halden

Herrebøkasa: Prøver med opptil 10 mm lange, sennepsgule pseudomorfoser etter et metamikt mineral er blitt samlet inn. Prøvene er visuelt identiske med de som er beskrevet av Raade (1997) som (Nb, Fe)-substituert anatas.

I prøver av omvandlet fluorapatitt innsamlet i 1971 av Roy Kristiansen, er det blitt påvist 2 sekundære fosfatmineraler: rockbridgeitt og iangreyitt. Begge er førstegangsfunn for Norge. Iangreyitt ble førstegangsbeskrevet i 2011 fra USA og fra Tsjekka (R. Kristiansen, in prep. artikkel kommer i STEIN)

Svingen pukkverk: Det er i vinter blitt innsamlet gode prøver med kvarts, albitt og chalcopyritt fra sprekkesoner i gneis. Noen prøver av kvartskrystaller med inneslutning av chalcopyritt (?), kun visuelt identifisert) er også blitt funnet.

VESTFOLD

Svelvik

Juve pukkverk: En mikrokrystall av bertranditt er innsamlet fra druse i drammensgranitt.

Sande

Sandebukta: Det er gjort funn av mikrokrystaller av albitt og titanitt fra miarolittiske hulrom i drammensgranitt.

Nordre Jarlsberg brygge: Små miarolittiske druser i drammensgranitt bl.a. med mikrokrystaller av sideritt, rutil (nåler), allanitt-(Ce) og sfæriske aggregater (kuler) av rhodokrositt. Rhodokrositt er identifisert ved NMH, Oslo.

Sando pukkverk: Det er gjort mindre funn av krystaller av fluoritt og kalsitt.

Holmestrand

Fjordveien: I forbindelse med anlegg av ny jernbanetrasé er det gjort funn av krystaller av stilbitt og heulanditt i blærerom i B₁-basalt.

Horten

Skoppum: Fra et industriområde, i rhombeporfyrlava, er det rapportert funn av krystaller av fluoritt, kalsitt og laumontitt, samt nåler av et pumpellyittgruppe mineral, foruten magnetitt og hematitt.

Sandefjord

Følgende funn er gjort i syenittpegmatitter relatert til larvikitt:

Sunde Sør, Østerøya: Noen få krystaller av zirconolitt er blitt funnet i en liten, nefelin-førende pegmatittgang lokalisert på en ås vest for Skjellvika.

Vesterøya: En pegmatittgang særlig rik på «månesten» (kryptoperthittisk mikroklin) er oppdaget på østsiden av Vesterøya.

Husefjell, Vesterøya: En prøve med elpiditt er innsamlet fra en pegmatittgang. Mineraliet opptre sammen med ægirin, sort

Ægirinkrystall 8 x 6 cm, nær Folehavna, Sandefjord. Samling: Glen Peder Henriksen. Foto: Knut Edvard Larsen.

amfibol og noe astrofyllitt som masser av lys brune, stenglige, fibrige krystaller.

Nær Folehavna, Vesterøya: I et åpent hulrom i en relativt mineralfattig pegmatittgang ble det funnet en løs, godt utviklet ægirinkrystall på 8 x 6 cm.

Buerskogen, Vesterøya: Krystaller av polyolithionitt opptil 7 x 3 cm store er identifisert fra en pegmatittgang (Identifisert med XRD av A.O.Larsen). Mineraliet ble funnet sittende på flatene av feltspatkrystaller i hulrom mellom disse sammen med masser av albitt. I disse massene opptrådte også bl.a. epididymitt, og bastnäsitt-(Ce), pyroklor, ægirin, og zirkon (dipyramidale krystaller).

Larvik

A/S Granit, Tuften, Tvedalen: I februar 2012 ble det gjort funn av prehnitt som opptrådte som sfæriske aggregater innfrosset i matriks (plan 4). I juni 2012 ble det gjort funn av natrolitt med mikrokrytaller av turmalin, og i november 2012 funn av mikrokrytaller av hambergitt.

Det første naturlige hexaniobat er funnet og godkjent av IMA som et nytt mineral (IMA2012-84) på prøver innsamlet i november 2010 (Friis 2012).

Plateformete leukofanittkrystaller opptil 2x3x0,5 cm, gråhvite og gjennomskinnelige er funnet på plan 4. Mineraliet opptrer i grupper innvokst i klørritt som relativt lett lot seg spyle bort. Det er en 2. generasjon leukofanitt. I mars 2013 ble det også gjort flere gode funn av chiavennitt.

Et nytt mineral, et berylliumsilikat i zeolittgruppen er blitt godkjent av IMA som nytt mineral fra prøver innsamlet i AS Granit og i Blåfjell, Langangen (IMA2012-039, Grice et al. 2013, se Larsen 2013).

Flere sekundærminerale etter löllingitt har nylig blitt funnet på plan 1 av Peter Andresen og identifisert av A. O. Larsen. Det gjelder yukonitt, philipsbornitt, karibibitt

og pharmacosideritt. De tre førstnevnte er nye for Larvik plutonkompleks og er kort beskrevet av Larsen (2013).

Luinaitt-(OH), et mineral i turmalingruppen, er identifisert fra AS Granit og fra Midt fjellet larvikittbrudd, Vardåsen (Kolitsch et al. 2013).

Almenningen larvikittbrudd, Tvedalen: Små, runde plateformede krystaller og skorpe av Bastnäsitt-(La) er påvist i bittesmå hulrom i schorl. Dette er førstegangsfunn av bastnäsitt-(La) i Norge (Kolitsch et al. 2013).

Skallist larvikittbrudd, Tjølling: I mars 2012 ble melifanitt og et brunt eudialyttgruppemineral samlet inn fra en pegmatittgang. I den samme gang var det også et 15x15 cm stort druserom med analcim omkranset av mikrokrytaller av brunlige heulandittkrystaller.

Bratthagen, Lågendalen, Hedrum: 2 nye mineraler for Norge er blitt identifisert på prøver innsamlet av R. Kristiansen i 1978: Ferri-fluoro-leakeitt, en Li-amfibol er identifisert av R. Oberti. Det opptrer som sennepsgule leker-formede krystaller opptil 10 mm lange. Surkhobitt er påvist i en prøve som 150 x 10 µm store, fargeløse, tynne planker på kupletskitt. Dette er det andre funnet av dette mineraliet i verden, tidligere bare er kjent fra Darai-pioz, Tadzjikistan (Kristiansen 2013, Larsen 2013).

TELEMARK

Porsgrunn

Gurpekollen, Eidanger: Prøver av polyolithionitt, löllingitt (med sekundære mineraler), samt mikrokrytaller av heulanditt, apofyllitt og analcim er funnet i det gamle thorittskjerpet.

Saga 1 larvikittbrudd, Mørje: Hydroksylrik guigaitt er identifisert fra tidligere innsamlet materiale fra Saga I og Langangen (Pers. kommentar R. Kristiansen, se også Larsen 2013).

Sagåsen larvikittbrudd, Mørje: En relativt god prøve med tadhikitt-(Ce) ble funnet på en av tippene i juni 2012.

Kjørholt: Kalsitt romboedere med ekstra flater, med inklusjoner av pyrrhotitt og pyritt i den ytre del av krystallene. Druse med noen få spektakulære fantomkrystaller.

Skien

Ramsåskollen: Helvinkrystaller opptil 5 mm på albittkrystaller i hulrom i en nefelinsyenitt-pegmatittgang i basalt. En prøve med stilbitt ble også samlet inn (Identifisert med XRD av A.O.Larsen)

Kragerø

Valberg pukverk: Flere druser er funnet i løpet av året: En stor, kollapset druse med et stort antall blanke, gjennomsiktige bergkrystaller, romboedriske kalsittkrystaller med frostet overflate og hvite, spisse albittkrystaller. Pene, rene stuffer. Drusa var 2-3 m dyp. En stor 5 m dyp og 2 m bred druse med kollapset tak. I drusa ble det funnet kalsitt-

krystaller, mikro albittkrystaller og chalcopyritt i enkeltkrystaller opptil ca. 1 cm og aggregater av små krystaller.

En meget stor druse med prehnitt sammen med mikro heulandittkrystaller og molybdenitt. I samme druse ble det også funnet milleritt, pyritt, gersdorffitt, erythrin, albitt, kalsitt, kvarts og glimmerkrystaller. I en løs stein ble det funnet en 1,2 cm kubisk galenittkrystall sittende i massiv prehnitt.

Ilmenitt, største krystall 4,7 cm bred, fra Valberg steinbrudd, Kragerø. Samling: Vegard Evja. Foto: Gunnar Jenssen.

Kalsitt, fantomkrystaller, største krystall 5 cm i bred, fra Dalen-Kjørholt kalksteinsgruve, Brevik, Telemark. Samling og foto: Gunnar Jenssen.

Epidot- og albittkrystaller, bildebredde 4 cm, fra Valberg, Kragerø. Samling: Vegard Evja. Foto: Gunnar Jenssen.

Chalcopyrittkrystaller på kalsittkrystaller, største aggregat 2 cm bred, fra Valberg, Kragerø. Samling: Vegard Evja. Foto: Gunnar Jenssen.

Kvartskrystaller, stoff 6 cm høy og 5 cm bred, fra Valberg, Kragerø. Samling Vegard Evja. Foto: Gunnar Jenssen.

Dobbelterminert kvartskrystall, 6 cm lang, fra Valberg, Kragerø. Samling: Vegard Evja. Foto: Gunnar Jenssen.

Kalsittkrystaller på albittkrystaller, bildebredde 8 cm, fra Valberg, Kragerø. Samling: Vegard Evja. Foto: Gunnar Jenssen.

Kalsitt, albitt og kvartskrystaller, bildebredde 7 cm, fra Valberg, Kragerø. Samling: Vegard Evja. Foto: Gunnar Jenssen.

Apatittkrystall, 9 cm lang, i kalsitt fra Valberg, Kragerø. Samling: Vegard Evja. Foto: Gunnar Jenssen.

AUST-AGDER

Risør

Et funn av talkomvandlet hornblende, granater, sort turmalin, apatitt, kalsitt, biotitt og muskovitt er rapportert.

Akland: Fine, skarpkantede cordierittkrystaller ble funnet i en kvartslinse. Både terminerte og dobbelterminerte krystaller opptil 10,6 cm. Krystallene viser en sterk pleokroisme fra blekgul til sterklå. Noe svak farge på ytterflatene, men krystaller og stuffer i verdensklasse. Enkelte langstrakte, terminerte rutilkrystaller opptil 5 cm. På noen få prøver er også magnesiodumortieritt blitt observert (Kihle 2013).

Iveland

Solås: Hellanditt-(Y) er identifisert som mikroskopisk inneslutning i granat sammen med gadolinit, «yttrofluoritt» og et mikrolittgruppe mineral (Müller et al. 2012). Hellanditt-(Y) er tidligere ikke rapportert fra Ivelands-pegmatittene.

HORDALAND

Odda

Valldalen: Det er også i år gjort små funn av mikrokrytaller av brookitt, hematitt, adular, albitt og kloritt.

SOGN OG FJORDANE

Jølster

Jølstervann: Opal, epidot, kloritt, albitt, magnetitt og hematitt er rapportert funnet.

Volda

Austeffjorden: En stor druse ble funnet i ny vegskjæring i oktober. Drusa var ca. 5 m dyp og skråtliggende, ca. 1 m diagonalt og opptil 0,6 cm høy. Den inneholdt kvartskrystaller opptil 60 cm lange og 20 cm i diameter, hvite og delvis klare, og delvis dekket med kloritt. De fleste krystallene var brukket og viste gjenvekst på bruddflaten. Store bergartsplater dekket med kloritt og epidotkrystaller var lett å bryte løs fra tak og venstre side. Bunnen av drusa var fylt med kloritt. Epidotkrystallene opptil 3 cm, mange dekket med kloritt. Noen meget fine stuffer. For øvrig ble det funnet gul titanitt, blekgul apatitt, pyritt og heulanditt.

Torgeir T. Garmo i arbeid i drusa i veiskjæring ved Volda (langs veien mot Hornindal).
Foto: Jan Holt.

Kvartskrystall med klorittinneslutninger og med gjenvekst på bruddflater, ca. 10 cm tykk, fra druse i veiskjæring ved Volda.
Samling og foto: Jan Holt.

Epidot med kloritt fra druse i veiskjæring ved Volda, stoff ca. 7 cm.
Samling og foto: Torgeir T. Garmo.

MØRE OG ROMSDAL

Eide

Visnes kalkbrudd: Store uregelmessige, svakt gule, gjennomsiktige kalsittkrystaller ble funnet i en druse. En annen druse med rundete, gjennomskinnelige kalsittkrystaller opptil 6 cm. Noen krystaller viser separatorutvikling.

Vanylven

Åheim: Massiv lizarditt er funnet.

Gusdal olivinbrudd: Det er i de siste årene gjort gode funn av fargerike stuffer av bergartene granatperidotitt og eklogitt i dette bruddet, foruten pene stuffer av peridot, kromholdig diopsid og kromholdig klinoklor. En oppsummering av funn gjort fra 1970 til i dag i Åheimområdet er gitt av Garmo (2012).

Averøy

Tunnel Atlanterhavsveien: Små kalsittkrystaller er funnet i utsprengt materiale.

Smøla

Hopen: Blanke, vannklare, gulbrune og røde krystaller av analcim i sprekker og årer. Krystallene var opptil 2 cm store.

SØR-TRØNDELAG

Meråker

Kvernfellområdet: Et stort antall utvitrete staurolittkrystaller opptil 2,5 cm ble funnet i 800 meters høyde. De opptrådte i korsformede tvillinger. De fleste med en 60° vinkel (såkalte Andreaskors, x), men også noen få med en 90° vinkel (+).

NORDLAND

Alstad

Det gjøres fortsatt funn av almandinkrystaller i biotittgneis.

Hattfjelldal

Kvartskrystaller blir fortsatt funnet.

Mo i Rana

Storforshei: Turmalinkrystaller, muligens dravitt (?) er rapportert funnet.

Rødøy

Sørffjorden: Det er gjort funn av bl.a. anatas påsittende kvartskrystaller.

Tysfjord

Stetind pegmatitten: Det nye mineralet atelisitt-(Y) er beskrevet fra hulrom i yt-trofluoritt. Mineralet opptrer som en sjeldenhet i opptil 0.3mm store, blekbrune til fargeløse, kortprismatiske krystaller med dipyramidal terminering (Malcherek et al 2012). I tillegg er også 2 nye mineral fra denne granittpegmatitten blitt godkjent av den internasjonale kommisjonen: IMA2012-054 (Bonazzi et al 2012) og Schlüterite-(Y) (Cooper et al 2012).

TROMS

Målselv

Bardufoss: Det er gjort funn av en skapolittkrystall.

Tromsø

Tromsø: Funn av klinozoisitt

FINNMARK

Nordkapp

Honningsvåg: Det er innsamlet prøver av mikrokrystaller av stilbitt og turmalin.

Skarsvåg, Bratthaugen: Krystaller av sapphirin, sort turmalin, muskovitt og biotitt er innsamlet.

TAKK

En stor takk til de som har bidratt med rapporter og opplysninger: Per Lid Adamsen, Peter Andresen, Svein A. Berge, Vegard Evja, Torgeir T. Garmo, Bjarne Grav, Gunnar Jenssen, Harald Folvik, Jan Kihle, Roy Kristiansen, Harald Kvarsvik, Alf Olav Larsen, og Kåre Stensvold. En takk også til de som har delt foto og opplysninger på Facebookgruppen «Norwegian Rockhound».

Jan Holt i arbeid ved drusa i veiskjæring ved Volda (langs veien mot Hornindal).
Foto: Torgeir T. Garmo.

LITTERATUR

BONAZZI, P., BINDI, L., CHOPIN, C., HUSDAL, T.A. and LEOPORE, G.O. (2013) IMA 2012-054. CNMNC Newsletter No. 15, February 2013, page 4; *Mineralogical Magazine*, **77**, 1-12.

COOPER, M.A., HUSDAL, T., BALL, N., HAWTHORNE, F.C. and ABDU, Y. (2012): Schlüterite-(Y), IMA 2012-015. CNMNC Newsletter No. 13, June 2012, page 816; *Mineralogical Magazine*, **76**, 807-817

GARMO, T. T. (2013): Olivine und Eklogite aus Aheim- und jetzt auch noch Diamanten. *Mineralien Welt*, **24** (2), 81-86

FOLVIK, H. O. (2013): Alamositt fra Skjerpemyr, Grua, Oppland. *Stein* **40** (1), 13

FRIIS, H. (2012): From calcite to the first natural hexaniobate or 350 years of mineral science. *Acta Crystallographica Section A. Foundations of Crystallography*. **A68**, 48 (Abstrakt).

KIHLE, J. B. (2013): World's greatest cordierite find? *Norsk Bergverksmuseum, Skrift* **50**, 59-60.

KOLITSCH, U., ANDRESEN, P., HUSDAL, T.A., ERTL, A., HAUGEN, A., ELLINGSEN, H.V. & LARSEN, A. O. (2013): Tourmaline-group minerals from Norway, part II: Occurrences of luinaite-(OH) in Tvedalen, Larvik and Porsgrunn, and

fluor-liddicoatite, fluor-elbaite and fluor-schorl at Ågskardet, Nordland. *Norsk Bergverksmuseum, Skrift* **50**, 23-41.

KRISTIANSEN, R. (2013): Surkhobitt fra Bratthagen i Lågendalen. *Norsk Bergverksmuseum, Skrift* **50**, 89-92.

LARSEN, A.O. (2013): Contributions to the mineralogy of the syenite pegmatites in the Larvik Plutonic Complex. *Norsk Bergverksmuseum, Skrift* **50**, 101-109.

MALCHEREK, T., MIHAILOVÁ, B., SCHLÜTER, J., HUSDAL, T. (2012): Atelisite-(Y), a new rare earth defect silicate of the KDP structure type. *European Journal of Mineralogy*, **24**, 1053-1060.

MÜLLER, A., KEARSLEY, A., SPRATT, J. and SELTMANN, R. (2012): Petrogenetic implications of magmatic garnet in granitic pegmatites from Southern Norway. *Canadian Mineralogist*. **50**, 1095-1115

RAADE, G. (1997): (Nb,Fe)-substituted anatase from Herrebøkasa, Østfold, Norway. *Norsk Bergverksmuseum Skrift*. **12**, 14-15

SUNDE, J. B. (2013): SUNDE, Ø., SELBEKK, R.S., FRIIS, H. og Andersen, T. (2013) : Bakstevalåsen, en unik Be-Sn-B pegmatitt. *Norsk Bergverksmuseum, Skrift* **50**, 43-48.

FOSSHEIM STEINSENTER

2686 LOM

MUSEUM med mineral frå over 600 norske forekomster.

BUTIKK med landets største utval i mineral og råstein, healingstein og smykker med og av stein. Vi sender også.

TIDSAKSEN ei vandring i tid.

I høgsesongen ope kvar dag 10-19 (17)

Telefon 61 21 14 60

www.FossheimSteinsenter.no

e-post fossst@online.no

Salgsutstilling og stort utvalg i norske og utenlandske mineraler.

Smykkestein, smykker og gaveartikler.

Åpent hver dag i sesongen og ellers etter avtale. Ta gjerne kontakt med oss på telefon. Vi sender din bestilling.

20% rabatt til alle med NAGS-kort.

www.beryllen.no
omesar@online.no

Beryllen mineralsenter, Kile, 4720 Hægeland.
Telefon: 38 15 48 85, Mobil: 99 24 51 00

VI HAR ALT DU TRENGER PÅ ETT STED TIL ARBEID MED STEIN SØLV, KNIV OG MYE ANNET HYGGELEG HOBBYARBEID

- * UTROLIG UTVALG AV SLIPT OG USLIPT SMYKKSTEIN
- * VERKTØY OG MASKINER FOR BEARBEIDING AV STEIN
- * DIAMANTSLIPEUTSTYR FOR STEIN OG METALLER
- * UTSTYR FOR Å LAGE SMYKKER I SØLV OG STEIN
- * EKTE OG UEKTE INNFBATNINGER
- * KNIVMAKERUTSTYR
- * VERKTØY FOR ALL SLAGS HOBBYARBEID
- * LÆR AV MANGE KVALITETER
- * SØLV OG SØLVSMEDUTSTYR
- * SØLV I TRÅD, RØR OG PLATE
- * RIMELIG OG GODT NYSØLV
- * HALVFABRIKAT SMYKKER OG INNFBATNINGER

Du bør besøke vår nettbutikk
www.grenstho.no
som oppdateres kontinuerlig

Genie slipe- og polérmaskin leveres med seks stk 6" diamanthjul og rondell med polérfilt og tinnoksyd. Den har vannanlegg med sirkulasjon.

Storgt 211, N-3912 Porsgrunn
Tlf 35 55 04 72 / 35 55 86 54 Fax 35 55 98 43
E-mail: grenstho@online.no
Internett: www.grenstho.no